
Секція 11
ФІЛОСОФІЯ І ПРАВО

УДК 316.485.26

*А. О. Фальковський,
асистент кафедри філософії ОНЮА***ОСОБЛИВОСТІ ТЕРОРИЗМУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Формування глобального інформаційного суспільства — знакова подія початку нового тисячоліття. Всесвітня мережа Інтернет і пов'язана з цією мережею індустрія інформаційних технологій є своєрідним ключем до цього принципово нового планетарного соціуму. За постіндустріальної доби, що настала, Інтернет та індустрія інформаційних технологій стрімко входять і органічно доповнюють практично всі сфери людської діяльності — від приватного житла до державного керування. Під їхнім наростаючим впливом усе нині стає «новим» — суб'єкт планетарних дій, економіка, політика, культура, наука, мистецтво... [1].

Глобальне інформаційне суспільство виникає внаслідок інформатизації. Інформатизація суспільства спрямована на створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб та реалізації прав громадян, органів державної влади, громадських організацій на підставі формування та використання інформаційних ресурсів [2].

Інформація у інформаційному суспільстві є безпосередньою виробничою силою, одночасно засобом та об'єктом впливу, його оплотом і найбільш слабкою ланкою. Дослідження інформаційної складової тероризму є дуже важливим у розробці стратегії боротьби з цим особливо небезпечним суспільним явищем.

Фахівці с питань протидії тероризму все більше звертають увагу на те, що сучасна цивілізація побудована навколо високих технологій інформаційного обміну. Їх реалізують засоби обробки та зберігання інформації: комп'ютерні та створені на їх основі спеціалізовані системи — банківські, біржові, військові, дослідницькі, управлінські, а також засоби комунікації — від супутників безпосереднього телебачення й зв'язку до сотових радіотелефонів і пейджерів. Ці «нервові вузли» світового суспільства можуть бути перспективними мішенями для тероризму нового покоління [3]. Крім того, загрозу людству становить і так званий електронний тероризм.

Характерною рисою інформаційного суспільства є можливість швидкого розповсюдження інформації. Таким чином, інформація про теракт є засобом впливу на суспільну свідомість, засобом залякування народів і урядів з метою

прийняття якогось рішення, або відмови від нього в інтересах терористів. Багато дослідників вважають елемент залякування найважливішим у виділенні тероризму з інших суспільно-небезпечних злочинів.

Інформаційна складова тероризму, роль інформаційних технологій у діяльності терористичних угруповань є предметом дослідження багатьох світових та українських вчених. Так російський автор С. Туронок у своєму дослідженні «Інформаційно-комунікативна революція та новий спектр військово-політичних конфліктів» досліджує використання інформаційних технологій терористичними організаціями та зазначає функціонування терористичних організацій нового типу.

Аналіз інформаційного суспільства також є необхідною складовою дослідження тероризму як феномену соціального буття нашого часу. Тому слід зазначити працю «Інформаційне суспільство та роль телекомунікацій в його становленні» Л. Д. Реймана, а також дослідження О. Соболя «Свобода особистості в інформаційному суспільстві».

Значну увагу інформаційній складовій тероризму приділено у збірнику матеріалів «круглого столу» та лекцій викладачів кафедри масової комунікації та зв'язків з громадськістю Дипломатичної академії Міністерства закордонних справ Росії «Інформація. Дипломатія. Психологія».

Також необхідно відзначити внесок українських дослідників тероризму В. А. Ліпкана, М. Требіна, В. П. Ємельянова, В. Ф. Антипенка та інших у дослідження тероризму, розробку стратегії боротьби з цим суспільно-небезпечним явищем.

У традиційних підходах до дослідження тероризму прийнято розглядати три його основні парадигми: тероризм як засіб примусової дипломатії, тероризм як війна і тероризм як передвісник «нового світу». До останнього часу пануючу роль відіграла парадигма примусової дипломатії (звідки така властивість, яка вважається багатьма обов'язковим атрибутом теракта — «маніфестування»). Однак при збереженні принципів впливу на об'єкти, руйнування яких може спричинити значні жертви у населення та викликати значний політичний та суспільний резонанс, у останні роки відмічається трансформація поглядів на терористичну боротьбу як безпосередній засіб досягнення мети [4]. Здійснення систематичних атак на інформаційну структуру розглядається як більш ефективний засіб боротьби з ворогом. Тому, незважаючи на збереження використання терористами традиційних засобів привернення уваги до себе і своїх вимог (захоплення заручників, вибухи) існують і нові форми прояву цього небезпечного явища. В минулому терористичні організації мали чітку структуру, висували певні політичні вимоги, вони брали відповідальність за терористичні акти, активно намагались привернути увагу до себе і своїх ідеалів та цінностей.

Сьогодні поряд із звичайними типами терористичних організацій діють організації нового типу, зі значно менш вираженою національною чи ідеологічною ідентичністю. Для таких організацій характерні аморфні релігійні або апокаліптичні ідеї, розпилені організаційні структури та менш жорстке лідер-

ство. Зразком нової тактики тероризму є «атака проти США», початком якої були не події 11 вересня 2001 р., а більш рання серія акцій, спрямованих проти символів економічної та політичної могутності Америки (спроба вибуху Всесвітнього торговельного центру у Нью-Йорку у 1993 р.), її військових об'єктів (авіабаза та учбово-тренувальний центр у Саудівській Аравії у 1996 р.) та посольств (Кенії та Танзанії у 1998 р.) [5]. Жодна з організацій не взяла на себе відповідальність за ці акти, не були також оголошені ясні вимоги і цілі.

Класична форма теракту здійснюється за схемою:

- 1) підготовка можливостей до реалізації загрози;
- 2) повідомлення про загрозу;
- 3) реалізація загрози, у випадку невиконання вимог, а потім перехід до п. 1.

Інформаційна епоха, зокрема тенденція до глобалізації породжує нові форми тероризму. Сутність однієї з них полягає у тому, що:

- 1) про теракт не попереджується ніхто;
- 2) проводиться оцінка, як теракт відобразиться на економічному виробництві, біржовій та іншій діяльності країни, світу;
- 3) в умовах монопольного знання майбутнього здійснюється операція або по скупівлі акцій, або нерухомості та ін.;
- 4) здійснюється терористичний акт;
- 5) отримується комерційна вигода, значно перевищуюча вартість по підготовці та здійсненню теракту [6].

Терористичний акт, здійснений за такою моделлю, виступає як частина інформаційної операції. При чому політична, або ідеологічна мотивація не є його складовою. Терористичний акт стає частиною спланованої операції з маніпулювання суб'єктами планетарного інформаційного суспільства, формою активного впливу на майбутнє. Значним фактором такого впливу є монопольне володіння інформацією про теракт, яку можна використати в певних цілях. Іншим фактором є вплив на суспільну свідомість здійсненого терористичного акту з метою спрямування стратегії відповіді у потрібному напрямку.

Інформаційне суспільство постає таким чином ідеальним середовищем існування тероризму, який є реальною і найнебезпечнішою загрозою постіндустріального суспільства.

Таким чином можна зробити певні висновки. Глобальне інформаційне суспільство — новий етап розвитку людства, пов'язаний з перетворенням інформації у найбільшу цінність. Володіння інформацією стає найбільшим багатством нашого часу, а розвиток інформаційних технологій змінює усі сфери людської діяльності. Інформація стає найбільш вразливою ланкою інформаційного соціуму. Тероризм, як форма злочинної діяльності, трансформується, набуває певних нових рис. Зростає важливість інформаційної складової тероризму, дослідження якої надає можливість активної боротьби з цим явищем. Інформатизація суспільства перетворила класичну терористичну діяльність в супертероризм — тероризм інформаційної ери.

Література

1. Соболь О. Свобода особистості в інформаційному суспільстві // Філософська думка. — 2002. — № 4. — С. 36.
2. Рейман Л. Д. Информационное общество и роль телекоммуникаций в его становлении // Вопросы философии. — 2001. — № 3. — С. 4.
3. Антипенко В. Ф. Протидія сучасному тероризму з позиції його міжнародної сутності // Тероризм і боротьба з ним: Міжвід. наук. зб. / Під. ред. А. І. Комарової, Ю. А. Землянського та ін. — К., 2000. — Т. 19. — С. 305.
4. Федоров А. В. Чем плоха международная информационная безопасность? // Информатика. Дипломатия. Психология: Сб. материалов «круглого стола» и лекций преподавателей кафедры массовой коммуникации и связи с общественностью Дипломатической академии Министерства иностранных дел России / Отв. ред. и сост. Ю. В. Кашлев. — М., 2002. — С. 368.
5. Туранок С. Г. Информационно-коммуникативная революция и новый спектр внешне-политических конфликтов // Полис. — 2003. — № 1. — С. 33.
6. Расторгуев С. П. Терроризм как элемент информационной операции // Информатика. Дипломатия. Психология: Сб. материалов «круглого стола» и лекций преподавателей кафедры массовой коммуникации и связи с общественностью Дипломатической академии Министерства иностранных дел России / Отв. ред. и сост. Ю. В. Кашлев. — М., 2002. — С. 404.

УДК 342.25

*Н. Б. Капустіна,
асистент кафедри філософії ОНЮА*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ ТА ЇЇ ПОВНОВАЖЕНЬ

Процес децентралізації органів влади закономірний — це якісне зрушення, яке можливе при визначених кількісних змінах у суспільстві, результат величезної трансформації державної влади, поділу влади, демократизації суспільства, придбання населенням політичних прав і свобод, введення приватної власності, процесу роздержавлення і приватизації, розпаду надцентралізованої тоталітарної держави. На теперішній час виникла значна кількість передумов у соціально-економічних, політичних, культурних галузях життя суспільства, яка може стати фундаментом для децентралізації органів влади.

Існує безліч підходів у визначенні сутності поняття децентралізації. Наведемо два з них:

1. Децентралізація — передача функцій управління від центральних органів влади місцевим органам, розширення кола повноважень органів нижчого підпорядкування управління за рахунок вищестоящих.

2. Децентралізація — система управління, протилежна централізації, тобто, розширення мереж ведення і влади місцевих адміністративних органів і установ суспільного самоврядування.

У першому підході передбачається процес переносу балансу влади з центрального на більш низький (місцевий) рівень. У рамках другого підходу передбачається, що частина державних функцій, власності і фінансів передається органам місцевого самоврядування, що можуть — у рамках децентралізова-